

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIE

Leto (año) XXXV, 4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

julij-avgust (julio-agosto) 1988

VIDMARJEVE BESEDE na prosvetnem večeru D.S.P. 17. julija.

Protestni večeri na Društvu slovenskih pisateljev potekajo zaradi znanih dogodkov maja in junija letos skoraj nepretrgoma že mesec dni. Poleg Bora, Hienga, Šalamuna (ob Vidmarju!), Jesiha, Šeliga in Pibernika, je bil za ta večer napovedan tudi prispevek Josipa Vidmarja.

Ko je prišel na vrsto, je na pamet povedal sledeče:

„Zdi se mi, da sem nekako začetna točka dnevnega reda. Ne morem veliko govoriti. Zasedujem vse, kar se dogaja. Strinjam se z delom DSP, čeprav nisem član. Tudi spoštujem PEN klub. Srečen sem, ker imam priložnost videti enodušnost slovenskega naroda, zlasti glede na to, kar ga še čaka. Ne grozi dosti manj kot pogin, a med nami je tolikšna volja in zavest, da ju ne bo mogoče pohoditi in potlačiti. Vsekakor bomo izšli tudi iz tega boja zmagoviti. Danes je večja enodušnost slovenskega naroda, kot leta 1941. In stvar, za katero se borimo, je pravična. Proces pred vojaškim sodiščem, to je ostuden dogodek, pomanjkanje vsakršnega takta do slovenskega naroda.“

Navdušen aplavz, ki je sledil besedam dvaindevetdesetletnega Vidmarja kar nekaj časa ni ponehal.

Bridke so bile tudi uvodne besede predsednika šelige. Da se bo prihodnji dan pričel montiran sodni proces, kakršne poznamo iz petdesetih let; „vojaškega udara ni bilo“, a dejansko smo v eni od faz vojaškega udara; politično vodstvo Slovenije je dejansko odstavljeno, načelo omejene suverenosti tu še živi...

alozj zupanc: zgodovina fare ajdovec

MALO se je do sedaj pisalo o Suhi krajini. Če izvzamemo knjigo Alojza Geržiniča „Božji služabnik Janez Gnidovec“, najdemo le tu in tam kratke opombe, ki se v veliki večini nanašajo na zgodovinske najdbe in še te so odromale v tujino, tako da imamo o njej samo medle pojme.

Dobršno vrzel v zgodovini bo izpolnila prav nova zgodovinska knjiga Alojza Zupanca, ki je izšla več kot petnajst let po njegovi smrti v založbi SKA. Zupančeva „Zgodovina“ ne bi mogla iziti v domovini in je zaenkrat tudi ne bo dosegla, čeprav so njeno izdajo priporočili strokovnjaki svetovnega slovesa, čeprav je podprta s strogimi dejstvi, pisana z znanstveno metodologijo, na podlagi urbarjev, kronik, arheoloških najdb, župnijskih matrik, osebnih pričevanj in z umirjenim slogom.

Nastanek knjige bi lahko postavili v leto 1968–1970 – torej je bila „in gestatio“ celih dvajset let – iziti pa bi morala že lansko leto za 45-letnico poboja Vaških straž v Ajdovcu.

Ker je veliko virov, ki jih avtor navaja v svoji „Zgodovini“ že uničenih ali pa morda še nepoznanih, bo zaradi tega še posebno važna za zgodovinarje, važna pa tudi za vsakega razumnika, ki se zanima za narodno preteklost. V tem primeru gre za preteklost majhnega dela Dolenjske – Suhe krajine ali Krajine – ki je zaradi lege bil nerazvit, gospodarsko siromašen.

Zupanc začne svojo „Zgodovino“ s prazgodovino Krajine. Ne mudi se dolgo pri že poznanih dejstvih, vendar kjer navaja najdbe iz kamene, halštatske, ilirske, keltske, rimske dobe, se opira predvsem na arheološke najdbe, izkopanine, ki jih je do dobra poznal, manj pa na pisane vire, čeprav je poznal vse, kar je bilo o te mdelu Slovenije napisanega.

Globoko je zaoral Zupanc s poglavjem o naselitvi Slovencev, kjer je in bo še posegala njegova „Zgodovina“ na svojstven način v samo srž slovenske etnogeneze. Gre za obdelavo prve in druge naselitve, ki je prav v Krajini bolj vidna kot drugod in za vprašanje kosezov–Edlingerjev.

Kdo so bili ti kosezi? Kako je nastal ta družbeni sloj pri Slovencih? Zupanc se pri svoji tezi opira tokrat na pisane dokaze iz žužemberških urbarjev, ki jih je poznal kakor nihče pri nas. Vprašanje kosezov, ki je razburjalo slovenske, nemške, avstrijske, češke in hrvaške zgodovinarje v prejšnjem stoletju in začetkih sedanjega, Zupanc razloži tako preprosto, vendar tudi tako utemeljeno, da stojimo čisto blizu, če ne pri dokončni rešitvi njihove družbene vloge. Za prihodnost bo možna samo še razlika med koroškimi in krajinškimi kosezi, morda bo ostal celo pomen kosez dvoznačen.

Prav ta preprostost in poljudni slog Zupanca, bi skoraj zapeljala prireditelja te „Zgodovine“, da bi ji dal bolj znanstveno ostrino in da bi Zupančev slog posodobil. Če tega ni storil, se moramo zahvaliti Francetu Dolinarju, vatican-skemu arhivarju in dr. Rajku Ložarju, ravnatelju muzeja v Manitowocu, ki sta mu svetovala, naj način obdelave in slog obdrži.

Kdor bo pazno bral to „Zgodovino“, opis razmer, oseb, priimkov in imen, bo prišel do zaključka, česar se ni niti Zupanc zavedel, da gre za del Slovenije, ki je bila etnično najmanj pomešana.

Posebnost „Zgodovine“ je rodovnik družine Gnidovcev, ki sega v l. 1526., kjer so Gnidovci prvič omenjeni kot kosezi. Če bo bodoči zgodovinar raziskal še urbarje Auerspergov, ki se nahajajo v Gornji Avstriji v gradu Losenstein-leiten (med leti 1498–1538), bo to letnico lahko premaknil še za par desetletij nazaj – to je pred odkritjem Amerike! Delo bo seveda otežkočeno, ker so se vsi ti krajinški kosezi pridružili upornim kmetom in zato dobili zaničevalna imena: Gnidovci, Grivci, Jarci, Osli Kozoglavci, Zaliteli. Vse to po urbarskih zapiskih...

„Veliko delo bi izvršil, kdor bi te urbarje temeljito preiskal in priobčil!“ piše otožno v svoji „Zgodovini“ Zupanc. Kdo? Dandanašnjim uradnim zgodovinarjem ni do tega. Nasprotno! To mesto naj ostane neraziskano, izpras-

kano, pozabljeno, prekrito, ponarejeno in zakrito, ker ni v skladu s sedanjo vladajočo ideologijo. Ta pozna samo delavski razred in še tega samo, ko ga rabi. Ravno pri tem pa je zagrešil Zupanc velik, neodpušljiv greh v zadnjih poglavjih. Povedal je namreč resnico o komunistični revoluciji v Krajini med vojno in še po njej. „Zgodovina“ gre od začetka pa do Zupančeve smrti l. 1974. Za medvojne čase prinaša sezname pobitih Krajinčanov, opisuje razmere še po tridesetih letih komunistične oblasti, kjer v „de-mokratski družbeni ureditvi, vlada ne dovoli zgraditi ali obnoviti cerkva, ki so bile požgane iz „strateških“ razlogov. In teh ni malo.

Avtor knjige Alojz Zupanc je bil obsojen na smrt sedem let po končani vojni, češ da je organiziral „belo gardo“, bil je nato pomiloščen in obsojen na dosmrtno konfinacijo.

„Zgodovina“ prinaša še drugo novost – etimologijo krajev, ki so omenjeni v njej. Izraz „prva in druga naselitve“ je šel do sedaj precej mimo ušes, za Zupanca in prireditelja „Zgodovine“ pa sta neizmerne

važnosti. Ločita namreč kraje iz prve naselitve, ki so imeli še imena po rodovnih knezih, medtem ko imajo kraji iz druge naselitve, ki so poselili višinske kraje že imena po rastlinah, ki so tam uspevale in so novejšega izvora.

Najdalje se ustavi ob etimologiji kraja Ajdovec in jo tudi strokovno izpelje. Ajdovec nima kaj opraviti z ajdo-žitom, ajdi-pogani, Heidelbeere-borovnico; v primeru Ajdovca gre za pust, nerodovit kraj in tako dobimo pomensko nov slovenski pridevnik ajdovski, ki se razlikuje od Prešernovega Ajdovskega gradca, ki pomeni poganski, ki se izvaja iz latinskega pagus-paganalia, medtem ko je ajdovski osnova slovenskim toponimom na območjih puste in nerodovite zemlje. Knjigo „Zgodovina fare Ajdovec“ je priredil dr. Franc Gnidovec, izdala jo je SKA s pomočjo mecenskega daru slovenskih duhovnikov iz Argentine in ZDA. Do bi se v Slovenski hiši (Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires) in pri poverjenikih SKA. Cena izvoda U\$A 10.–.

T. B.

ustvarjalci ska

Koncert pri Brezmadežni

Cerkveni pevski zbor Brezmadežne je 29. maja imel slavnostni koncert v Marijinem letu. Zbor je dirigiral Ciril Pleško, pri orglah pa bil naš član Jože Osana. Zbor je pel več pesmi iz zakladnice slovenskih Marijinih pesmi, osrednja točka programa pa je bila Sattnerjev oratorij Vnebovzetje.

Slovenski arhitekti v svetu

V Slovenskem koledarju (SIM, 1988) je izšel odlomek iz doktorske disertacije Irene Mislej (Prispevek slovenskih arhitektov k razvoju mesta Buenos Aires, Ljubljana, 1987) o arh. Marjanu Eiletzu. Irena Mislej, ki je že dvakrat nastopila na kulturnih večerih SKA, predstavlja na straneh 153-155 Eiletzovo zasnovo cerkve v Villa Bosch.

Slovensko gledališče

„Slovensko gledališče Buenos Aires“ je uprizorilo ponovitev izvedbe Vombergarjevega Martina Krpana v režiji Maksa Borštnika v dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu. Predstava je bila 14. maja. Slovensko gledališče je gostovalo tudi v Hladnikovem domu v Slovenski vasi.

Doprna kipa mons. Oreharja in škofa Rožmana

29. maja sta bila v Slovenski hiši odkrita doprsna kipa škofa Gregorija Rožmana in mons. Antona Oreharja. Lik škofa Rožmana je izdelal kipar France Gorše, mons. Oreharja kip pa za priliko žegnanja pri Mariji Pomagaj kipar France Ahčin, ki bo še letos razstavljal svoja dela v Ljubljani.

Božidar Bajuk – 80-letnik

4. junija je v Mendoza dopolnil 80 let življenja prof. Božidar Bajuk. Njegova življenjska pot je potekala v demovini v gimnazijskem poučevanju kot profesorja klasičnih jezikov in slovenščine. Isto delo je opravljal tudi na raznih begunskih gimnazijah v taboriščih, v Argentini pa je dobil mesto knjižničarja na univerzi v Mendoza. Obenem pa se je — po zgledu svojega očeta — z vso dušo tudi posvečal glasbenemu življenju (V kratkem bo pri SKA izdal očetovo zbirko pod naslovom še bomo peli...). Ustanovil je pevski zbor v Mendoza, in ga vodil po smrti očeta Marka prav do zadnjih let, ko je zaradi bolezni prepustil vodstvo nečaku Marku, dokler ni ta odšel v Evropo.

K njegovemu jubileju mu čestitamo in se zahvaljujemo za vse kulturno delo, ki ga opravlja med nami. Na mnoga leta!

Prof. Rado L. Lenček in Dr. Jože Velikonja na Bledu

Od 9. do 14. maja letos je bil na Bledu mednarodni simpozij o sodobni književnosti in kulturi v ZDA in Kanadi. Ker je bila ravno 90-letnica rojstva Louisa Adamiča, je bil simpozij posvečen njegovemu spominu, čeprav Adamič sam ni bil predmet obravnave.

Na simpoziju sta nastopila dr. Rado Lenček in dr. Jože Velikonja. Rado L. Lenček je govoril o usodi slovenskega jezika med izseljenci. Njegova teza je bila (podatki so iz Književnega lista izpod peresa Melite Forstnerič-Hajnshek): bolj ko so izobraženi tisti, ki se izseljujejo v Ameriko, dlje se oklepajo slovenskega jezika, in obratno: manjša ko je izobrazba, prej pride do asimilacije. „Fosilizirano“ etnično življenje v Ameriki mladih (v Ameriki rojenih Slovencev) ne privlači več. Lenček je nadalje v svojem referatu govoril o dveh temeljnih funkcijah slovenskega jezika, tako imenovani vrojeni in družbeni; v tej, poslednji, se estetska funkcija najlepše izpolnjuje v pesniškem jeziku. Lenček ugotavlja, da v razvoju slovenskega jezika v stari domovini obstajajo tri stopnje, v Ameriki pa le dve.

Geograf Jože Velikonja iz Seattle-a je v referatu, ki mu je dal naslov „Prekooceanski mostovi: nekatere evropske korenine ameriškega ustvarjalnega pisanja“ spregovoril o iskanju teritorialne, kulturne in družbene identitete kot o osnovnem problemu priseljencev ter o procesu kulturne transformacije, za kar so mu služili znani priseljenški pisatelji Czeslav Milosz, Jerre Mangione, Louis Adamič, Isaac Bashevis Singer in drugi.

Najnovejše!

Alozij Zupanc:
ZGODOVINA AJDOVCA.

Priredil dr. Franc Gnidovec.
190 str.

Naročila pošljite
na naslov:

SKA
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires
Argentina

Cena: U\$A 10.–

Pismo iz Tokia na pragu deževne dobe.

Dragi Glas! (Sledi II. del ocene.)

Oni dan mi je SKA ljubeznivo poslal v dar Leva Detela knjigo Časomer življenja, ki nosi podnaslov Spominsko srečanje s polpreteklostjo. To je SKAino 133. izdanje – spet nov kulturni dosežek. Naj takoj v začetku izrečem sodbo, ki jo bom skušal z naslednjimi vrsticami razložiti in podkrepiti: izplača se kupiti teh 243 strani teksta in se za hip ustaviti tudi pri fotografijah na osmih straneh. Cela knjiga s fotografijami zbuja vtis osebnega slavošpeva, a ta vtis vara – bolj kot Časomer življenja bi knjigo imenoval drobnogled slovenskega življenja: med vojno in po njej. Da to primeroma boljše razumemo, se spomnimo na astronave, ki so s svojih raket fotografirali našo zemljo: v čudoviti modrini se odražajo celine in ocean, ker so tako veliki; za posamezne dežele in mesta in celo ljudi v njih so bili aparati prešibki, vsaj tisti, ki so bili javno na ogledu; na poseben način izpolnjeni drobnogledi današnjih satelitov pa lahko zaznavajo tudi posamezne dežele in njihove posebnosti, vstevši zgradbe odnosno dela v gradnji. In takšne vrste drobnogled nam nudi g. Lev Detela z vsem, kar je veselega in žalostnega v tej „polpreteklosti“ doživljal; to ni le literarna reminiscenca; kritičen čut, izoblikovan po tolikih letih ustvarjanja in trpljenja, osvetljuje kot zbrušena leča to, kar se je nabralo v dragocenem spominu in kliče po sintezi in ovrednotenju – osi Detelovega življenja so se vrtele in križale, opotekale in spet uravnovesile med osmi odločilnih dogodkov in celo vrsto odločilnih oseb. Tako se z Detelom sklonimo nad zemljevid naše Slovenije, da od blizu motrimo „novo življenje boljšega in na prednejšega sveta“ (str. 47), ki pa se prav pod tem drobnogledom izkaže za takorekoč le na novo prepletkano, pri čemer barve zdržijo le do naslednje razpoke. Tudi če bi nas slovensko življenje „polpreteklosti“ prav ne zanimalo, je Detelov tekst umetniško lep: med dogodke se vedno znova vriva slovenska pokrajina v čaru menjajočih se letnih časov, tako da lahko podoživljamo lepote naše zemlje. Čeprav gre za osebna doživljanja, je knjiga pisana napeto. Obenem nudi vpogled v rast Slovenca, klenega Slovenca, ki ga komunistične laži niso mogle dokončno zaslužiti. In če tudi to tega ali onega posebej ne zanima, naj seže po knjigi, ki je pisana v krasni slovenščini! In na str. 168 je govora o knjigah SKA, „skrivnostne založbe, o katere obstoju se samo prestrašeno šušlja, da ti ne bi kaj naredili“...

Dve stvari me motita: ponavljanje besede „bojda“; in Titova slika na platnicah, a to so malenkosti, ki jih je treba najbrž (bojda) razumeti v okviru določene celote.

V tej knjigi najdeš tudi zanimive podrobnosti iz mladosti slovenske pesnice Milene Merlak-Detelove, ki pomagajo osvetliti v globino prenekatero pesnično pesem, ustvarjeno izven Slovenije (str. 202–203; 205–207; 218; 221–222).

Zdi se mi, da me to mojstrsko delo še enkrat potrdi v mnenju, ki sem ga bil že nekoč (bojda v enem izmed pisem) izrazil: g. Lev Detela je rojen bolj za prozo kot za pesem. Rad bi ga imenoval mojstra slovenske pripovedne nevezane besede. Kot mojster se mora boriti proti temu, kar mu ta dar slabi: uhanje v fantastičen svet. Detela je namreč mojster besede, ki odkriva resničnost. Tudi resničnosti so dane sanje, ki so v toliko očarljive, v kolikor slonijo na upanju, da so še zmeraj možnosti uresničenja, da torej ni vse tako fantastično, da se nam na veke izmika.

Pa naj bo tokrat dovolj za eno pismo. Poslal ga bom priporočeno, da ne zaide na kakšno drugo celino. Veš, da so mi vsaj trikrat dostavili pošto iz Argentine z naknadnim žigom avstralske pošte, kamor so stvari

romale namesto da bi jih letalo prineslo v Tokyo. Le kdo ne more razlikovati med Japonsko in Avstralijo? Res smo tako tukaj kot tam sredi oceana, ki je sicer 71 odstotkov zemeljske površine, a ki se oceansko zvesto drži mej med celinami in otoki; prarim „oceansko zvesto“, ker znašajo letni podmorski premiki med celinskimi plastmi komaj nekaj centimetrov – človek bi rekel, da jih ocean le tolerira. Na začetku pisma sem napisal „na pragu deževne dobe“, toda presenetila me je in pritisnila svoje vlažno lice na okno nad pisalnim strojem. Z istim smehljajem, s katerim sem jo pozdravil, pozdravljam tudi Tebe (ne misli, da Te istovetim z deževno dobo!) in ostajam Troj Daljnovzhodnik

Vladimir Kos.

(Za II. del ocene.)

Dovoli mi, da končam oceno z nekaj tehtnimi opazki posebno z ozirom na angleščino tega monumentalnega dela,* namenjena ANGLEŠKO govorečim ljudem, vstevši Indijce, najnovejšo generacijo Kitajcev, Tajce, Burmance, Korejce in Japonce – z eno besedo: izobražene sloje Azije. In ti milijoni bralnega občinstva pričakujejo če že ne lepo, pa vsaj pravilno angleščino. Pod tem vidikom ocenjujem.

Glede angleščine: pod sliko št. 1 je zapisano: ... „from Illyr- and Celt-eras“; pravilno: Illyrian and Celtic eras. Besede Illyr sploh ni v angleščini. Str. 2, pod 4. sliko: „...in the front yard of modern Academy of Arts...“: pomeni „modern“ dobo od 1450 do danes? ali pa moderno zgrajeno stavbo Akademije? Ker gre za čisto specifično stvar, bi pravilneje zvenelo: „in the front yard of the modern (bolje: present-day)...“ Istotam, pod peto sliko: „decoration of a situla“; jasneje. „decoration on a situla“. Str. 4, pod prvo sliko: „žara...“: zakaj ne angleško „urn“ ali pa „(a) sepulchral urn“? Na str. 6 rabi avtorica sama izraz „earthenware container(s)“. Str. 4, pod drugo sliko: „...treasure of the museum“ — ker stoji „the“ pred „museum“, takoj mislimo na določen muzej, a kateri? Istotam, pod 4. sliko, in str. 5 pod prvo in peto sliko: pridevnik „Illyr“ ni v rabi; tudi najnovejša izdaja (1974) Britanske enciklopedije pozna le Illyrian, ki stoji za samostalnik in pridevnik. Na str. 7 beremo v prvem odstavku „Illyric tribes“; samostalnik Illyricum je v rabi, ne pa pridevnik „Illyric“. Str. 6 pod tretjo sliko beremo: „three moulded pottery dishes“; „moulded“ se lahko nanaša na dva različna glagola „mould“ — kateri pomen ima avtorica v mislih? Str. 8 stoji pod „tlorisom“ najprej v slovenščini Tloris, potem v oklepaju „map“ — kot da bi angleščina ne imela posebnega izraza za tloris: „floor plan“! Str. 9 pod prvo sliko: „Ikaros... representing death of a youth“ je dvoumno; ker gre za samega Ikarosa, bi moralo stati „his death“; sicer pomeni „of a youth“ (smrt) nekega mladeniča, ne nujno Ikarosa. Istotam, pod tretjo sliko beremo „on the tombstone of Emona slave“; zaradi predhodnega „the“ bi moralo stati „of an Emona slave“. Istotam pod četrto sliko je tiskovna napaka Higs — pravilno High; potem bi moralo stati „a high official“, ker najbrž ni bil edini funkcionar v Emoni; še ena napaka je v razlagi pod to sliko, kjer je zapisano „found in Ljubljana A. D. 350-353“, kar je mogoče razumeti le v tem smislu, da so novec našli v Ljubljani v letih 350-353... najbrž hoče reči, da je novič iz te dobe. Str. 10 bo ostala Angležu, Amerikancu in Avstralcu neumljiva, kar zadeva besedilo pod drugo sliko, ki je polovico angleško, polovico slovensko, ne da bi se dela ujemala. Str. 13, pod prvo sliko beremo „Orpheus enchanting the animal...“; na reliefu je več živali, zato bi bilo edino pravilno „animals“ brez „the“. Str. 14 pod prvo sliko stoji „Celt-Roman“; v skladu s pridevnikom „Roman“ bi moralo stati (in normalno stoji) „Celtic-Roman“ pridevnik. Str. 17: ali je Dioklecijan iz četrtega stoletja ali

* V prejšnjem Glasu je izšel prvi del ocene knjige Drage Gelt pod naslovom The Slovenians.

pa le njegov kip? Zakaj je pod četrto sliko naenkrat zapisano „Roman Caesar Augustus“ in ne „Roman Emperor“? Str. 29: „mosaic at Slovenian church“ — v skladu z dosedanjim načinom ugotavljanja bi človek menil, da gre za kakšen kraj; kje je pravzaprav ta „Slovenian church“? Str. 32: ne „speech“ ampak pravilno „speech“. Istotam je v kotu zemljevida zapisano „From the History Atlas“; normalno pravimo temu A Historical Atlas, ali pa razumemo pod izrazom A History Atlas zbirko zemljevidov ip. z ozirom na zgodovinsko znanost kot takšno. Na str. 33 je v razlagi listine na koncu naenkrat brati „Slavonic“, čeprav je govora le o Slovencih. Str. 43: „Kartuzian“ — angleščina pozna le „Carthusian“! Razlaga na str. 44 pod rokopisno fotokopijo Brata Nikolaja pa je skrivnostna mešanica latinščine in angleščine, pri kateri se najbrž lahko znajdejo le strokovnjaki. Str. 79: zakaj je pod sliko Fernanda III. naenkrat v nemščini „Kaiser“ namesto „Emperor“? Str. 82: Karl VI, Holy Roman Emperor“: angleško pisana zgodovina pozna te cesarje kot Charles I, II, itd., in razlikuje med „Emperor of the Holy Roman Empire“ in „holy Roman emperor“. Str. 83 pod prvo sliko beremo „a known personality regarding the Seminary Library“: ali je Semeniška knjižnica napravila tega moža slavnega? Kje je ta skrivnostna Semeniška knjižnica? Str. 84 je ustvarila novo ime za določeno dobo umetnostne zgodovine; tu stoji namreč pod tretjo sliko „Iron Baroque“; moralo bi stati „A Baroque Iron Money Chest“; podobno bi lahko rekli n. pr. „A Modern Iron Money Chest“ ip. Str. 89 pod prvo sliko: „the Decan“ ni angleško; v angleščini je le beseda „dean“! Str. 95 pod drugo sliko: zakaj je Junnt „Governor of Provinces Illyriennes“ in ne „Governor of Illyrian Provinces“? (Francosko upravno ime bi lahko avtorica navedla v oklepaju, kot je to že večkrat storila n. pr. z nemškimi imeni.) Str. 98: zakaj je nemško pisan naslov (s tiskarsko napako) naveden najprej, potem šele angleški prevod, ki obenem da slutiti, da je slovnica izšla pri Semeniški knjižnici...

Menim, da je trenutno dovolj primerov nepopolne angleščine, če se osredotočimo na prvih sto strani slik. Kaj pa tekst teh sto strani z ozirom na angleščino? Že Posvetilo na strani pred prvo stranjo da misliti: „Novemu rodu Slovencev“ je prevedeno s „To the Young Slovenians“. Prevedimo ta angleški izraz spet v slovenščino in bomo čutili miselno različico: „Mladim Slovincem“ — ti lahko pripadajo sedanjemu rodu, ne nujno „novemu rodu“ Slovencev! Na str. 8 je vsaj dvakrat beseda „Illyr“; angleščina pozna le Illyria, Illyrian, Illyricum. Kaj pravzaprav hoče izraziti avtorica na str. 10 s stavkom „The spoils... were directed... towards Romans“? „...life centred on a diversity of divinities and spirits“ na str. 15 — ali je bila različnost glavna opora poganškemu življenju? Ali ni bolj pravilno reči „centred on all kinds of divinities and spirits“ ali pa „centred on divers gods and spirits“? Na str. 19 je omenjen Trst kot Trieste; takrat je imel drugačno ime — Trgeste če se ne motim; spet bi lahko avtorica omenila slovensko in italijansko ime v oklepaju. Str. 25 v 2. odst. ni jasno, kdo se je baje predstavil cesarskemu dvoru, oprava ali ljudje; po tem tekstu sodeč so postali Slovenci pozneje Nemci... tja do vladavine Karla VI.! Str. 26: „had not become“ — najbrž tiskovna napaka za „become“. Str. 27 v 4. odst.: bo angleško govoreči — in po večini protestantsko vzgojeni — človek razumel brez „a“ in „the“ in z malo začetnico pisano besedo „mass“? Str. 30: v 3. odst. ni jasno, do kam segajo Rastislavove besede, ker so navednice napačno postavljene. Na isti strani je v 5. odst. dvakrat izraz „devotion“ predvsem v verskem smislu; osnovno držo, ki jo beseda vsebuje, navadno izrazi z besedo „loyalty“ ip., ali pa z ozirom na osebne medsebojne odnose z „deep affection“ ip. Str. 31, prvi odst.: „the Bayerische archives“ je pol nemška, pol angleška beseda; v istem odst. je omenjeno Blatno jezero s sedanjim madžarskim imenom; na drugih mestih pa avtorica najprej omenja slovensko ime, nato takratna ali pa sedanja tuja imena; ves postopek povzroča s svojo nenotnostjo zmešnjavo, vsaj pri tistih, ki jim je Srednja Evropa takorekoč tuja. Na str. 32 Ciril najprej umre, nakar vstopi v samostan „on the Aventine“... a je ta

oznaka dovolj za vsakogar? „on the“ lahko pomeni tudi otok. Str. 34, 2. odst.: „...years later, when the territory of modern Slovenia was again under German rule...“: nekaj s tem stavkom ni v redu — ali je mogoče prestaviti moderno Slovenijo nazaj v to dobo, kot to tekst namigava? Str. 34, šesti odst.: „Istra and Friuli“: ali je bilo že takrat v navadi to italijansko ime? Ali ne pomeni Friuli — Furlanijo? Na str. 35 izvemo v 1. odst., da so se plemiči — v svojih gradovih! — bojevali, lovili živali, itd.; spet je očividna tiskarska napaka: „the ladies occupied with“ zveni staromodno; bolje: „occupyng themselves with“ ali „were occupied with“; med obema izrazoma je odtonek časovne razlike. Na isti strani v 2. odst. ne moremo prav spoznati, ali je pri Ptujju eden prvih gradov ali ena izmed prvih listin, ki o teh gradovih pričajo. Na str. 36 v 1. odst. ni jasno, ali je bil princ Svetopolk le Moravčan, ali pa tudi moravski knez. Istotam v 2. odst. (in tja do 37. strani) „benediktinci vzpostavijo novo vejo cisterciance“; mimogrede. po angleško se ta red imenuje Cistercian; njegov ustanovitelj je (Sv.) Robert iz Molesme; leto ustanovitve je 1098; v glavni samostan novega reda je Bernard vstopil leta 1112! Tudi ne drži, da so benediktinci „vzpostavili“ odnosno „ustanovili“ novi red, čeprav ga odlikuje strožje tolmačenje pravil sv. Benedikta; benediktinci kot red se niso nikdar odločili, da „vzpostavijo“ odnosno „ustanovijo“ (avtorica rabi besedo „establish“, ki lahko pomeni oboje) novi red. Na isti strani je še ena pomota: „St. Bruno was also from France“ je vsaj dvoumno: Bruno je bil rojen v Kölnu! Istotam: „they thought, prayed...“ „Thought“ od besede „think“ je splošna lastnost človeka; avtorica najbrž misli na premišljevanje, kar pa angleščina izraža drugače, n. pr. z besedo „meditate“. Strokovni opis njihovega delovanja po navadi tako podajo: „they gave themselves to meditation, prayer...“ Na koncu te strani je tudi čuden izraz: „In existance (pravilno: existence) in hands of Carthusians“ pravilneje: „and has been again in existence since 1900 (and) in the hands of Carthusians.“ Str. 45 v 2. odst.: „In the territory of modern Slovenia... Ptuj was formed...“: kot že rečeno, pomeni „modern“ dobo nekako od 1450 A.D. naprej; po tekstu sodeč gre pa za ustanovitev mesta pred to dobo; razumem, kaj hoče reči avtorica, a to je treba v angleščini izraziti drugače; n. pr. „In the territory of what is present-day Slovenia...“; podobno velja za prvi stavek na str. 51. Str. 56: „which the common folk called gavocciolo“: gotovo ne v Sloveniji, ker je beseda italijanska. Sploh bi bilo na mestu, če bi avtorica povedala, da citira italijanske razmere, ki se ne dajo brez nadaljnjega raztegniti na ostalo Evropo (primerjaj pikro opazko v izvorniku in tukaj na str. 57, 3. odstavek: „Cerkev se je debelila od dediščin in darov prestrašenih meščanov“). Str. 57 v zadnjem odstavku zahteva pojasnilo: „They moved in a long crocodile...“ Ali je smisel ta, da so bili nekako v trebuhu kakega krokodila? Ali pa hoče (po izvorniku) avtorica reči, da so bili odeti v krokodilovo kožo? In spet se poraja vprašanje: koliko je bilo teh Bičarjev na Slovenskem? Mimogrede: na isti strani je tiskovna napaka — gre za papežev interdict, ne inderdict. Na str. 59, 3. odst. se bere kar se da nejasno: kdo se je boril proti komu? Herman s Sigmundom proti Turkom? Habsburžani in Sigmund proti Turkom? Brez Hermana?

Naj bo dovolj; tudi v tem pomenu, da nisem pretiraval z ugotovitvijo, da angleščina te tako sicer važne knjige — šepa. Le še nekaj moram dodati: str. 126 zadnji odstavek in str. 127 prvi odstavek govorita o čisto drugačnih stvareh kot pa odstavka pred in po njima...

**OBIŠČITE pisarno Slovenske kulturne akcije
od ponedeljka do petka od 9 do 12 ure
v Slovenski hiši, R. L. Falcón 4158, Bs. Aires**

kulturni večeri

Predstavitel „Časomera življenja“ Leva Detele.

„Časomer življenja“ Leva Detele, plodovitega, dvojezičnega in vendar malo poznanega med nami, ali vsaj ne dosti poznanega slovenskega pisatelja, pesnika, esejista in dramaturga je 21. maja predstavil Tone Brulc na drugem kulturnem večeru SKA.

Detela je zdomec kakor mi, vendar v njegovem „Časomeru“ vidimo, da je prišel do svojih današnjih prepričanj po drugi poti, kasneje, po lastnih izkušnjah. „Sedem spominskih dni“ je podnaslov knjige in v teh nam Detela naniza svoje žalostno otroštvo in mladeniška leta. Spominski dnevi so mejniki v Detelovem življenju.

Morda bo kdo mislil, da Detele ne bi smeli objavljati pri SKA, zato je predstavitelj že vnaprej zavrnil očitke: SKA je pluralistična in dovolj široka tudi za avantgardiste, moderniste in inovatorje.

Prav to pa Detela v tem delu ni, ker gre za njegovo biografijo ali vsaj za del nje. Poznali smo Detelo po grotesknosti situacij, po fantastičnosti oseb, po blodni satiričnosti, vendar tega v „Časomeru“ ni. Detelov slog je umirjen, brez ekscentričnosti, razen odlomkov iz otroškega dnevnika, ki nam kažejo rast pisatelja.

Detela v „Časomeru“ opisuje prehod novega človeka, ki so ga poskušali ustvariti novi oblastniki iz „staroslovenske“ družbe v novo, komunistično. Ta prehod je bil zanj žalosten, ker ga je vse še spominjalo na staro, ki je pa ni poznal, le slutil je, da je morala biti boljša, ker se je večina v novi počutila nesrečno. Predvsem žene — žene z veliko in malo začetnico: prababica, babici, tete, stare sorodnice — krona vseh pa je Detelova žena Milena Merlak.

Iz drobcev spominov otroštva in mladosti teh eks-ljudi, je Detela spoznal, da je življenje bilo prej lepše, zato je z njimi začel odklanjati novo družbo, sprva čustveno potem razumsko. Detela je postal oporečnik, življenje ga je napravilo, kakor veliko drugih, oporečnika. Vse pogoje je imel, da bi se uveljavil v novi družbi, stal je na nasprotnem bregu v tistih letih in vendar je preplaval reko, ki nas je ločila. Z velikimi boji in lastno močjo. Iskal je poti iz blodnjaka — Blodnjak je bilo tudi njegovo prvo večje delo — in našel jo je, na žalost v tujini, kakor mi.

Predstavitelj je prebral tudi nekaj tekstov Detele in Merlakove in jih primerjal tako v slovenščini, kakor v nemščini. Medtem ko se Detela v slovenščini umirja in se bolj uveljavlja v nemščini, dobimo Merlakovo močnejšo v mladostnih letih.

Filozofija in herezije

4. junija je na tretjem kulturnem večeru predaval dr. Vinko Brumen. S predavanjem Filozofija in herezije je dr. Brumen dopolnil svoje filozofsko stališče glede razmerja med religioznim izkustvom, znanostmi, teologijo in filozofijo. Vsebina predavanja bo objavljena v Meddobju.

Skupni slovenski kulturni prostor

18. junija je na 4. kulturnem večeru predaval France Papež. Urednik Meddobja je na zgoščen način orisal vprašanje in problematiko skupnega slovenskega kulturnega prostora. Zajel je predvsem vlogo zamejstva in zdomstva ter razčistil nekatere pojme in prikazal uradno politiko SRS.

Po predavanju se je razvila plodna debata.

„Moj oče, socialistični kulak“ (filmski scenarij Toneta Partličiča).

Posebnost, katere smo bili deležni samo redki, čeprav je večer bil napovedan po običajnih obveščevalnih sredstvih, je bil celovečeren slovenski film, ki ga je na svojem 5. kulturnem večeru predvajala SKA.

DR. BRUMEN PREDAVA PRI SKA 4. JUNIJA.

Posebnost je bila v tem, da nas je malo, ki smo kdaj videli slovenski film, po dolgem času spet slišali sočno štajersko govorico, kot se je govorila in se še govori, še večja posebnost pa je bila v filmu samem, ker gre za satiričen in sarkastičen prikaz agrarne reforme.

Jože Malek se vrne iz nemške vojske, iz katere je dezerterjal k Rusom, domov. Njegov bratranec Vanč je medtem skrbel za njegovo družino, vstopil pa je tudi v Svet krajevne skupnosti in se skuša razbirati v visoki politiki. Malek dobi od krajevne skupnosti parcelo zemlje in tako postane lastnik, po besedi desetletnega sina Tinčka „socialistični kulak“. Že prebivanje v Rusiji ga je privedlo do spoznanja, da more komunizem deliti samo revščino — tri krompirje vsakemu —, vendar dela vse mogoče, da se prikupi novi oblasti, ki mu je dala zemljo, njemu zaslužnemu vojaku, ki ima potrdilo od samega Stalina.

Po l. 1948 se začne preganjanje stalinistov in Maleka aretirajo brez pojasnila. Da pride na svobodo, se mora napraviti neumen. Tudi bratranec Vanč, ki je do takrat predstavljal oblast v vasi, je aretiran. Ko Malek pride iz ječe, dobi obvestilo, da se bo ustanovila zadruga in da mora stopiti vanjo. Sedaj sta oba z ženo prepričana, da taka oblast ne more spremeniti sveta.

Satirična ost je v majhnih pogreških — kozarec vode okupatorjevemu vojaku —, ki naj bi bil izdaja naroda, če ne še kaj več, kar povzroči družinsko tragedijo. V

NAROČILNICA

Slovenski kulturni akciji
Ramón L. Falcón 4158
1407 Buenos Aires

Podpisani(-a) naročam Vaše tiskovine, objavljene na drugi strani te naročilnice, zaznamovane s križcem.

Priloženo prilagam plačilo tega mojega naročila v čeku za ..... U.S.A. dolarjev, oziroma v nakazilu za ..... avstralov.

Prosim, da se mi naročeno pošilja oziroma pošlje na spodnji naslov:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

lastnoročni podpis

prisilni hvali Rusije do l. 1948., ko se ta mora na ukaz spremeniti v grajo. V delitvi zemlje, po kateri hrepené brezzemeljni, ki pa jim je odvzeta, komaj so se vživeli vanjo.

Paralelno pa je film pokazal tudi na skopuštvo bogatinov, ki jim je samo za sebe. Seveda, ko pride Malek do zemlje, postane njim enak.

Škoda je bila samo, da se predstave ni udeležilo več ljudi, čeprav bi morda nekatere motila groba govorica in kletve. Taka je pač nova slovenska družba in če bomo še tako zapirali oči pred njo, bo ostala enaka.

O „Stebrih vzajemnosti“

Dr. Marko Kremžar je na 6. kulturnem večeru (16. julija) podal vsebino svoje nove knjige Stebri vzajemnosti. Knjiga je bila predstavljena dober mesec prej v zadruzi Sloga v Ramos Mejiji.

Predavatelj je izhajal v svojem predavanju iz globinske analize slovenske družbe, tu in tam v domovini, kakor je svetoval pokojni prelát dr. Odar. Večina raziskovalcev sodobne socialne problematike se ustavi že na površju ali pa samo pri nekaterih vidnih znakih krize. Da te obstojijo, ni treba še posebej poudarjati, saj jih občutimo na svoji koži. Vprašanje je, kako priti iz našega kriznega obdobja.

Za predavatelja je kriza družbe, kriza politike, moralno-etična kriza, kulturna, gospodarska, družinska, institucionalna kriza samo posledica pomanjkanja vzajemnosti. Vzajemnost ni nova beseda, čeprav je starejša generacija bila bolj vajena izraza solidarnosti, ki označuje skoraj isti pojem. Solidarizem je nekako v sredi med individualizmom in socializmom v družbenem nauku, v gospodarstvu pa bi ga prav tako uvrstili med kapitalizem in kolektivizem. Vendar ta drža ni statična; včasih se približa enemu, včasih drugemu. Prav v zadnjem stoletju smo pričé izrazitemu nihanju. Družba se odkloni od enega, vendar ne pristane k drugemu — se samo približa in ti nihaji so vedno manjši. Kje bo to nihalo obstalo, mora določiti družba. Prav tako ni enotnega vzorca za družbe; vsaka si bo morala najti svojega sama na poti iz krize. Pri predavanju smo lahko opazili, da predavatelj ni polagal prvenstvene važnosti na gospodarske ali družbene teorije, preosnova se mora začeti pri osebi. Oseba je tista, ki šteje in odločuje, ne pa organizacija ali material. V iskanju začetkov vzajemnosti je posegel do münsterskega škofa Kettelerja, dunajskega župana Lügerja, kjer se je oče našega združništva dr. Janez Ev. Krek učil vzajemnosti.

Pri svojih izvajanjih se je opiral predvsem na Heinricha Pescha, jezuitskega patra, ki je krizo družbe napovedal že pred dobrim polstoletjem.

Revija „Meddobje“ z „Glasom Slovenske kulturne akcije“ (letno 320 + 16 strani v „Meddobju“ in 48 strani v „Glasu“) ..... 30 USA dol.

Zgodovinsko-planinska novela, Vojko Arko, „Cerro Shaihueque“, z risbami Bare Remec in fotografijami (80 + 4 strani), broširano ..... 3 USA dol.

Zbirka prevodov svetovnega pesništva in lastnih sonetov, Karel Rakovec, „Posneti soneti“, z ilustracijami Bare Remec, Ivana Bukovca, Franca Papeža in arh. Jure Vombergarja in v opremi arh. Marijana Eiletza (112 strani), broširano: 8 USA dol.

Lev Detela, „Časomer življenja“. Prikaz ozračja, v katerem je avtor živel v domovini pred umikom v Avstrijo. Opremil arh. Jure Vombergar (240 strani in priloga s fotografijami), vezana: 12 USA dol.
broširano: 10 USA dol.

Alojz Zupanc, „Zgodovina fare Ajdovec“. Knjigo je priredil dr. Franc Gnidovec; opremil arh. Jure Vombergar (210 strani) ..... 10 USA dol.

V debati se je izkazalo predvsem zanimanje poslušalcev za praktično uporabo vzajemnosti. Zopet je prišla na dan vloga družine, saj prav ta na naraven način in brez prisile vzgaja svoje člane za odgovornost, zaupanje drug v drugega in samopomoč. Namesto toliko poudarjene učinkovitosti, je predavatelj pokazal na večjo vlogo kvalitetnosti, s katero se lahko uveljavimo kot osebe in kot skupnost.

Ob Etnogenezi narodov

30. julija je na 7. kulturnem večeru predaval Avgust Horvat. Vodja odseka za družbene vede SKA je prikazal nekatera vprašanja sedanjega etničnega sestava na zahodnem delu sveta. Razglabljal je o začetkih in značilnostih najstarejših narodov, pri čemer je poudaril odločilno vlogo kulture. Nakazal je tudi vprašanja etnogeneze Slovencev in vprašljivost pojma narod v ameriških državah.

dogajanja

Slovenska navzočnost v Patagoniji

Ravno pred letom dni je Glas SKA objavil novico, da je slovenski dirigent Andrej Jan odšel v Bariloche in tam prevzel zbor Niños y Jóvenes cantores de Bariloche, katerega je prej vodila dolga leta Lučka Kralj-Jermanova. Zbor je pel pod njegovo taktirko že lansko leto na šestih koncertih, sodeloval je na prazniku Fiesta de la Nieve (Praznik snega) in ob božičnem slavlju.

Letos je nastopil zbor znova na že tradicionalnem Avstrijskem tednu v Bariloche, sredi junija pa je odšel na vabilo Fundación del Banco de la provincia de Neuquén (Ustanova banke pokrajine Neuquén) v glavno mesto pokrajine. Nastopil je s klasiki zborovskega petja v večjezičnem programu 18. junija v Neuquenu na odprtem stadionu, nato pa 19. junija v mestu Zapala. Zaključek turneje je bil 20. junija ob 11. uri dopoldne v Neuquenu. Koncerta se je udeležilo tisoč petsto otrok in so ga snemali tudi po televiziji.

Tako poslušalci kot glasbeni kritiki so bili presenečeni nad kakovostjo, discipliniranostjo in pripravljenostjo zborá. Glasbeni kritik Betty Sciotto je dogodek v dnevniku Río Negro imenovala za neverjeten — increíble. 26. junija je Rotary Club de Bariloche slavil svojo petdesetletnico in zbor je ponovno nastopil v avditoriju Aerolíneas Argentinas ter žel zasluženo priznanje.

Zbor šteje šestdeset članov in ima za seboj že lepo koralno tradicijo. Njegovemu dirigentu Andreju Janu samo želimo veliko uspehov.

Dom in svet

Stoletnico ustanovitve katoliške revije „Doma in sveta“ bi praznovali letos. V Sloveniji bodo ob tej priliki izdali poseben zbornik, obletnice se bo spomnila tudi Celjska Mohorjeva družba. Med še živimi sodelavci izpred petdesetih let so med nami dr. Stanko Kociper, dr. Jože Krivec, Nikolaj Jeločnik, predvsem pa se je revija Meddobje spomnila njenega urednika dr. Tineta Debeljaka v njenih najtežjih letih 1938-1947. Odbor Slovenske kulturne akcije je počastil častnega predsednika SKA s posebno, njemu na čast izdano številko, obenem pa mu je čestital ob priliki njegove 85-letnice.

pisma

Pisatelj Lev Detela piše iz Dunaja 15. junija:

„Sredi prejšnjega tedna je končno pripotoval sem v Podonavje prvi izvod mojega „Časomera življenja“. Zelo

sem Vam vsem hvaležen, da je natis zares skrben, skorajda brez napak, in se po kakovosti lahko meri s podobnimi izdajami največjih mednarodnih založb, ali pa jih celo presega. Seveda velja moja zahvala tudi vsem neimenovanim, ki so poskrbeli, da je zdaj vzunaj; zahvala tudi tiskarjem, stavcem in knjigovozom. Gospodu Lenčku, a tudi arh. Vombergarju, ki je po mojem v oblikovnem smislu zelo uspel, pišem čimprej posebej. Zahvalil se bom tudi mecenu v ZDA.“

Prijatelj iz Ljubljane konec julija 1988:

„Z veseljem sem prebral Arkov esej v Meddobju XXIII, 3-4. Če zapišem, da ni skoraj nič takega, o čemer ne bi že tudi tu razmišljali, nikakor ne zmanjšuje vrednosti eseja. Odlično napisano, prepričljivo, z argumenti. Le malo preveč se je „zagrel“ za venetsko teorijo, ki je pač le — teorija. Vsaj zaenkrat. Dvakrat sem prebral in se prepričal, da je vendarle nekdo v emigraciji, ki gleda pragmatično na V, oz. ni zanj SZ le cesarstvo zla. Dober je tudi Prebilov prispevek — zveš nekaj novega in duhovito je napisano. Papeževo spominsko popotovanje je mestoma takšno, kot bi bilo zaresno. Sploh se pri vas često omenja Levstika. To niti ne preseneča, saj tako, kot ste nerazumljeni in ignorirani s strani „naših“, je bil svoječasno od svojih sodobnikov tudi on. Odlične je Rotov esej o Sodji. Presenetljivo je, in tudi pove nekaj o Sodji v pozitivnem smislu, da je pristal na izid Pisem še za svoje življenje. Ložarjevo razpravo vam je torej le uspelo dobiti. Za Brulca pa sem že opazil, da se posebej rad posveča slovenskemu kulturnemu sindromu, Novi reviji, Kocbeku...“

utrinki

Letošnji nagrajence Tischlerjeve nagrade je ravnatelj Mohorjeve družbe dr. Janez Hornböck. Pri podelitvi nagrade so se zahvalili slavljencu dr. Matevž Grile, predsednik NSK, dr. Janko Zerzer, predsednik KKZ in mariborski škof dr. Franc Kramberger.

Hornböckov odgovor je bil: „Nikoli ne bom nikogar napadal. Jezuiti so me učili, da če koga napadaš, nimaš časa, da bi delal kaj pozitivnega“. Zlat nauk in nasvet, samo redki so, ki se ga držijo.

Podelitev je bila 22. januarja v Celovcu, zvezana z velikim slavljem. Dr. Hornböck je imel največ zaslug pri obnovitvi Mohorjeve družbe l. 1948., z dijaškimi domovi pa je postavil temeljni kamen slovenski gimnaziji v Celovcu.

Zelo negativno stališče do „tovarišev in gospodov“, ki so bili izvoljeni v predsedstvo RK SZDL (dr. Vekoslav Grmič, dr. Jože Rajhman in župnik Tone Bohinjc), je zavzel dr. Nace Polajnar. Zanj je „lepljenje ene institucije (KP) z drugo (Cerkev), najkrajša in tudi najlažja pot za ustvarjanje navidezne demokracije, od katere imajo še največ koristi politični ali pa vsakšni institucionalni manakeni (lutke!), ljudstvo si pa, tudi zavoljo te demokracije, lahko misli svoje“.

Letos bi Bojan Štih izpolnil 65 let in za to priliko misli izdati Cankarjeva založba njegove „Kratke in izmišljene zgodbe iz let 1941–45“. V knjigi bo izšla tudi njegova politična oporoka, zato je zanj veliko zanimanje. Štih je uvidel zadnja leta, da Slovincem ne ostaja drugega kot Zedinjena Slovenija. Za obletnico njegove smrti je „Dnevnik“ priredil „oglato“ mizo, kjer so razpravljali o njegovem delu: Kmecl, Pavček, Majer, Zlobec, Mikeln, Partljič, Osterman, Gabrijelčič, Bratec, Pelhan, Kavčič in Štiglic.

Na Interdisciplinarni znanstveni simpozij „Reformacija na Slovenskem“, ki se je vršil v Ljubljani od 9-13 nov. 1987., na univerzi Edvarda Kardelja, so bili objavljene tudi ameriški slavisti: Rado L. Lenček (univ. Columbia), Olga

Nedeljkovič (univ. Illinois), Ivo Banac (univ. Yale). Program, ki so ga izdali pripravljatelji in organizatorji (Slovenska matica, SAZU, Znanstveno raziskovalni center SAZU, Slavistično društvo Slovenije in Filozofska fakulteta univ. E. K.), je bil v slovenščini in nemščini. Simpozij se je vršil v počastitev 400-letnice smrti Primoža Trubarja.

Dr. Franc Bučar je predaval 15. marca v Tinjah pod naslovom „Slovenci kristjani v cerkvi in družbi“. Bučar je slovenski Cerkvi priznal, da je bila izredne važnosti za slovensko usodo, kulturo, narodno zavest in da je od nje odvisna tudi narodna bodočnost. Po njegovih besedah je bila najpomembnejši dejavnik in to politični, ki je odločilno krojil v poldrugem stoletju slovensko narodno usodo. Zanj je današnja kriza slovenske družbe v pomankanju močnih osebnosti, ki jo bi potegnile iz moralne krize. Pa ni menda Bučar to posnel iz dr. Kremžarja?

Vlady Kociancich je bila nagrajenka Borgesovega sklada za zbirko črtic „Con esos ojos“ (S tistimi očmi).

Tajništvo Zveze pisateljev ZSSR je na svoji seji 19. aprila 1987. preklicalo sklep o izključitvi Borisa Pasternaka. Zgodilo se je to v prav isti dvorani, kjer so ga izključili pred dvajsetimi leti in od takratnih članov sta ostala samo dva. Proti izključitvi sta bila samo Tvardovski in Gribačov, vendar nista mogla storiti ničesar, ker je šlo za dobro pripravljeno lumpen akcijo, katere akterji „Doktorja Zivaga“ niso niti prebrali. Glavni očitke je bil, da je roman protisovjetski. Sedaj bodo Pasternakovo hišo v Peredelkino spremenili v muzej, za književno zapuščino pa se je zavzela Zveza pisateljev ZSSR, da popravijo krivico in se rešijo sramote pred prihodnostjo.

„Skupina 85“ je novo združenje slovenskih in italijanskih intelektualcev, ki je nastalo pred dvema letoma. „Skupina 85“ naj bi odstranila nerazumevanje, nepoznanje, nezaupanje med večinskim narodom — Italijani — in manjšino — Slovenci. Med ustanovitelji skupine sta dva Italijana: Stelio Spadaro in Alfredo Vernier ter dva Slovenca: Pavle Merku in Ivan Verč. Dosedaj ima okrog stopdeset članov in ima poleg dvomesečnega izopopolnjevanja slovenščine še seminarje o prispevku slovenske kulture na Tržaškem, prireja debatne večere in organizira potovanja v Slovenijo.

Biografija Josipa Stalina bo izšla v Rusiji. Po „Literaturni gazeti“ bo to političen življenjepis nekdanjega diktatorja, ki ga bo spisal Dimitrij Volkogonov in bo nosil naslov „Zmaga in tragedija — Stalin politik“. Kljub dolgemu življenju, neskončnim hvalam, člankom, slikam, kipom in delom Stalina, ruski narod ni vedel skoraj nič o Stalinu. Za enega možnih vzrokov čistk, Volkogonov namigne na paranojni bolezenski značaj Stalina.

Iz španske Narodne knjižnice so ukradli 254 knjig, ki so jih že dobili nazaj. Šlo je za dela Kopernika, Galileja, Tolomeja, Keplerja in Newtona, ki predstavljajo milijonsko vrednost.

Umrli je Luis Lamour, pisatelj, ki je prodal največ knjig v življenju. (101 roman, od katerih so posneli 45 filmov.) Kongres ZDA ga je odlikoval z zlato medaljo, predsednik Reagan pa mu je podelil medaljo svobode, tako da je bil prvi, ki je imel obe najvišji odlikovanji USA. Njegov slog je bil preprost, snov je jemal iz življenja pionirjev in prav tako se je oblačil in živel.

Na Dunaju je bila predstavljena zgodovinska knjiga dr. Jožka Šavlija in Mateja Bora „Unsere Vorfahren — die Veneter“. Zaenkrat je izšla v nemščini, pripravlja pa se tudi slovenski prevod. Knjiga odgovarja na vprašanje: Smo Slovenci eden najstarejših narodov v Srednji Evropi?

Naslovno stran Posnetih sonetov je opremil arh. Marjan Eiletz, ilustriral pa Bara Remec, Ivan Bukovec, France Papež in arh. Jure Vombergar.

še več je vredno poglavje „Slovenija brez pete kolone“, kjer hrvaški avtor trdi, da je ZK Slovenije na čelu slovenske intelektualne elite in uporne mladine, vsi pa so proti unitarizmu in skladni s slovenskim narodnim programom, kakor ga je objavila Nova revija št. 57. Tudi slovenska Cerkev je v osebah slovenskih škofov spregovorila v deklaraciji o ustavnih spremembah „Kristjani v SFRJ pred spremembami ustave“. Po njej naj bi ustavne spremembe, ... težile k demokratizaciji in k kasnejši decentralizaciji, h krepitvi identitete vseh narodov in narodnosti v Jugoslaviji. Kajti pravica vsakega naroda je, da ohrani in razvije svojo identiteto, da skrbi svobodno za svojo kulturo in da so gospodarska in politična posebnosti del pravic, ki so točno določene v mednarodnih pogodbah“.

Članek je napisal Matej Meštrovič, New York (str. 336-344). V istem tonu je izšel tudi članek o Slovencih, ki ga je objavila Hrvaška revija.

„Elegije“ Petra Kolška, ki ga poznamo iz „Slovenskega glasa“ iz Münchna, so izšle pri založbi „Lipa“ v Kopru. Elegično občutje, otožnost po preteklosti, erotični naboj, hrepenenje po izgubljenem, so značilnosti „Elegij“.

SALUK (Slovensko-avstralski literarno umetniški krožek) je izdal v angleščini zadnjo pesniško zbirko „Hiša“ Toneta Kuntnerja. Kuntner je iz originalne zbirke nekaj pesmi odvzel, nekaj dodal, ostale pa preuredil v štiri cikle. Vsebinsko knjiga opisuje razdvojenost, domotožnost, hrepenenje in ljubezen do daljne domovine in je kot zanalašč za izseljence.

Frane Tomšič je izdal svoj prvenec roman „Kolobar“. Knjigo je založila Prešernova družba, občinstvu pa jo je predstavil njegov brat Marjan Tomšič. Roman opisuje razmere v Ilirski Bistrici v času fašizma.

Pesnik Jože šmit je izdal zbirko „Vzeti kamen iz ust“ pri založbi Obzorje. Književni list jo je imenoval apologijo upanja, bolj pa bi jo označili kot osebno izpoved starejšega pesnika, z otožnim pogledom na prehojeno in z upanjem na del še ne prehojene življenjske poti.

Letos bo izšel pisateljski opus Salvadorja Dalija, ki ga je njegov prijatelj Antonio Pitxot naznanil kot „veliko odkritje“ slikarja. Sam zase je že pred leti omenil, da je kot pisatelj večji kot pa slikar. Naslov dela bo „Teorema de las guiraldas“.

Peter Handke je prejel najvišjo literarno nagrado Avstrije. Čeprav je že dolgo znan v Avstriji, je vendar dobil zunaj

nje več priznanja in nagrad, kakor pa doma. Lansko leto je dobil nagrado „Vilenico“, kar ga je še posebno razveselilo. Večina njegovih del je prevedenih tudi v slovenščino.

Na Bledu, kjer je potekalo v maju mednarodno srečanje pisateljev, ki sta ga organizirala slovenski center PEN kluba in Slovensko pisateljsko društvo, je predaval tudi urednik ruske revije „Družba narodov“ (Priateljstvo med narodi) Aleksander Rudenko Dernjak. Revija ima osemstotisoč naročnikov in vanjo pišejo skoraj vse narodnosti SZ. Prav tako izhajajo tudi prevodi narodnih literatur, tako da so že začeli uporabljati izraz „sovjetskaja mnogonacionalnaja literatura“. Bila je med prvimi, ki je začela objavljati tudi disidente: Osipa Mandelštama, Ano Ahmatovo, Borisa Pasternaka, Mihajla Bulgakova, Andreja Platonova. Revija po njegovem obnavlja potepano pravičnost in plačuje trpke dolgove preteklosti, ko so bili tlačeni narodi SZ.

Pisatelj Francisco de Ayala je dobil letos špansko književno nagrado za svoje življenjsko delo. Ayala spada v skupino Ortega y Gasseta in nadaljuje njegovo tradicijo. Odlikuje ga predvsem sarkazem in razočaranje nad današnjim svetom. Njegov prvi roman je bil „Tragicomedia de un hombre sin espíritu“ (Tragikomedija človeka brez duha). „Historia de un amanecer“ (Zgodovina jutra), „Boxeador y un ángel“ (Boksar in angel), „Cazador en el alba“ (Jutranji lovec) segajo še v dvajseta leta.

Ayala je po revoluciji emigriral v Buenos Aires in je začel pisati v La Nación, Sur, Gaceta literaria ter v druge južnoameriške revije. V Puerto Rico je ustanovil literarno revijo La torre (Stolp) in organiziral sociološke študije. Poučeval je na univerzi v Chicagu, nato pa se je vrnil v Španijo, kjer je izdal „Imagen de España“ in „Recuerdos y olvidos“, za katere je dobil narodno nagrado.

Jugoslovanski zgodovinarji so dobili vpogled okrog 90.000 dokumentov iz arhiva CK KPSZ, vendar je še veliko dokumentov neraziskanih. Od že raziskanih jih pa tudi ni skoraj nič prišlo v javnost.

Te dni je izšel Veliki slovar jezika guaraní (ava neé) v Buenos Airesu, ki ga je pripravil pisatelj M. Ricardo Dacunda Diaz. Slovar upošteva tudi paragvajске oblike in je eden najbolj popolnih.

Revija „Sovjetskaja Rossija“ je priznala v letošnji aprilski številki, da so stalinske čistke uničile en milijon intelektualcev. Tozadevno objavo v reviji pripisujejo vplivu „glasnosti“ Gorbačeva, ki zahteva, da ni belih mest v ruski zgodovini.

MEDDOBJE XXIII., 3-4

Dvojni zvezek
na 160 straneh

Letna naročnina s 6 številkami Glasa
UŠA 30.- ali ustrežna vsota v drugih
valutah. V pripravi je prva številka
XXIV. letnika, ki bo izšla pred koncem
leta.

POEZIJA IN PROZA: DOLORES M. TERSEGLAV (SLOVENIJA), ZIMSKE SLIKE (162) * TONE BRULC (ARGENTINA), SMRT D.P.-JEVCA (164) * FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), POPOTOVANJE (181) * ANDREJ PREBIL (ČILE), KRALJ PRIHAJA (236).

RAZPRAVE IN ESEJI: RAJKO LOŽAR (ZDA), EKZISTENCIALNO DOŽIVETJE V ZGODNJEM DELU STANKA MAJCNA (185) * ANDREJ ROT (ARGENTINA), „PISMA MRTVEMU BRATU“, DUHOVNA AVTOBIOGRAFIJA V PISMIH (210) * RUDOLF ČUJEŠ (KANADA), RAZVOJ DRUŽBENEGA KATOLIŠKEGA NAUKA V SEVERNIM AMERIKI — KANADA (218) * JOŽE RANT (ARGENTINA), O PROZORNOSTI (255) * TONE ARKO (ZDA), KULTURA IN PROSVETA, TO NAŠA BO OSVETA? (218).

PREVODI: TINE DEBELJAK — KAREL JAROMIR ERBEN, POSTELJA TOLOVAJA MATAJA (169) * GREGOR PAPEŽ (ARGENTINA), „EL BESO - POLJUB“ (320).

KRITIKE: TONE BRULC (ARGENTINA), KOCBEKOV ZBORNİK (298) * VLADIMIR KOS (JAPONSKA), PISMO IZ ZELENKASTO MARČNEGA TOKIA (302).

ILUSTRACIJE: ANDREJA DOLINAR HROVATOVA IN MARJETA DOLINAR (ARGENTINA).

CORR. CENTRAL ARGENTINO	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo (Tone Brulc). Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires 1407, Argentina.